LV

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS ATZINUMS

(2009. gada 26. marts)

pēc Latvijas Finanšu un kapitāla tirgus komisijas lūguma par likumprojektu, ar ko groza Noguldījumu garantiju likumu

(CON/2009/31)

Ievads un juridiskais pamats

Eiropas Centrālā Banka (ECB) 2009. gada 23. martā saņēma Latvijas Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (FKTK) lūgumu sniegt atzinumu par likumprojektu (turpmāk tekstā – „likumprojekts"), ar ko groza 1998. gada 3. jūnija Noguldījumu garantiju likumu (turpmāk tekstā – „Noguldījumu garantiju likums"[1]).

ECB kompetence sniegt atzinumu pamatojas uz Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 105. panta 4. punktu un Padomes 1998. gada 29. jūnija Lēmuma 98/415/EK par valstu iestāžu apspriešanos ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem[2] 2. panta 1. punkta sesto ievilkumu, jo likumprojekts attiecas uz noteikumiem, ko piemēro finanšu iestādēm, ciktāl tie būtiski ietekmē finanšu iestāžu un tirgu stabilitāti. ECB Padome šo atzinumu ir pieņēmusi saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas Reglamenta 17.5. panta pirmo teikumu.

1. Likumprojekta mērķis

Ar likumprojektu tiks veiktas izmaiņas Latvijas Noguldījumu garantiju fonda (turpmāk tekstā – „fonds") darbībā, konkrēti:

1) paplašināta fonda darbība attiecībā uz Eiropas Savienībā nereģistrētu banku filiālēm Latvijā[3];

2) precizētas noguldītāju kategorijas, kas izslēgtas no fonda garantētās aizsardzības[4];

3) ieviesta no riska līmeņa atkarīgu fonda dalībnieku iemaksu aprēķināšana, kā arī īpaša fonda iemaksu pagaidu palielinājuma iespēja gadījumos, ja veiktas noguldījumu izmaksas[5]; un

---

1 Publicēts Latvijas Vēstnesī, 162(1223) 1998. gada 3. jūnijā, ar grozījumiem.

2 OV L 189, 3.7.1998., 42. lpp.

3 Sk. grozījumus Noguldījumu garantiju likuma 2. pantā (2. daļas grozījumus, kā arī 3. daļas un 4. daļas 2. punkta izslēgšanu).

4 Sk. grozījumus Noguldījumu garantiju likuma 17. panta 4. un 6. punktā. Izslēgto noguldītāju jaunās kategorijas ir i) noteiktas personu kategorijas, kuras ir iesaistītas fonda dalībnieka pārvaldē, uzraudzībā vai auditā; un ii) noguldītāji, kuri saņēmuši individuālus nosacījumus saviem noguldījumiem, kas veicinājis fonda dalībnieka finanšu stāvokļa pasliktināšanos. Šīs kategorijas atbilst Direktīvas 94/19/EK par noguldījumu garantiju sistēmām (OV L 135, 31.5.1994., 5. lpp.) I pielikuma 7. un 11. punktam.

5 Fonda iemaksu aprēķināšana, pamatojoties uz riska līmeni, tiks piemērota no 2010. gada 1. janvāra; sk. Noguldījumu garantiju likuma 8. panta grozījumus (2.–2.[2] daļas un 6. daļas jaunā redakcija) kopā ar likumprojekta 9. punktu.

4) uzlabota fonda noguldījumu izmaksas procedūra, konkrēti, ļaujot veikt maksājumus, izmantojot izraudzītas komerciālās kredītiestādes[6].

FKTK norādījusi[7], ka šādi grozījumi ir nepieciešami, lai risinātu jautājumus, kas saistīti ar pašreizējo starptautisko un iekšzemes finanšu stāvokli, un ievērotu regulatīvo režīmu, kas ieviests ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 11. marta Direktīvu 2009/14/EK, ar ko Direktīvu 94/19/EK par noguldījumu garantiju sistēmām groza attiecībā uz seguma līmeni un izmaksas aizkavējumu[8].

2. Vispārīgi apsvērumi

ECB savā 2009. gada 4. februāra Atzinumā CON/2009/10 jau ir sniegusi komentārus par Latvijas iestāžu ierosinātajiem tiesību aktiem finanšu krīzes novēršanā, t.sk. par izmaiņām Noguldījumu garantiju likumā[9]. Atbilstoši, Atzinumā CON/2009/10 iekļautie apsvērumi attiecas arī uz šo likumprojektu. Šajā atzinumā uzmanība ir pievērsta atsevišķiem turpmāk norādītajiem jautājumiem, un tajā nav ietverts visaptverošs vērtējums ne par Noguldījumu garantiju likumu, ne arī par Direktīvas 2009/14/EK ieviešanu Latvijā. Tomēr ECB izmanto iespēju vēlreiz norādīt, ka, ieviešot Direktīvu 2009/14/EK vai citādā veidā izdarot grozījumus tiesību aktos, kas nosaka nacionālo noguldījumu garantiju sistēmu darbību, dalībvalstīm ir jārīkojas koordinēti, lai izvairītos no ievērojamām atšķirībām nacionālajos tiesiskajos regulējumos, kas radītu nevēlamu ietekmi, izraisot traucējumus pasaules banku tirgos[10].

3. Īpaši apsvērumi

3.1 *Dalība fondā*

Likumprojekts paplašina fonda darbību attiecībā uz Eiropas Savienībā nereģistrēto banku filiālēm Latvijā[11]. Šādas filiāles atšķirībā no citās ES dalībvalstīs reģistrētu banku filiālēm Latvijā obligāti un bez nosacījumiem kļūs par fonda dalībniekiem. Dalībvalstu banku filiāles var piedalīties fondā,

---

6 Sk. Noguldījumu garantiju likuma jauno 13.[1] pantu un 20. pantam pievienoto 1.- 4. daļu.

7 Sk. apspriešanās vēstuli, ko ECB 2009. gada 23. martā saņēma no FKTK.

8 OV L 68, 13.3.2009., 3. lpp.

9 Sk. 3.1 punktu ECB 2009. gada 4. februāra Atzinumā CON/2009/10 CON/2009/10 pēc Latvijas Finanšu kapitāla tirgus komisijas lūguma par dažiem tiesību aktu grozījumu projektiem saistībā ar finanšu krīzi. Visi ECB atzinumi ir pieejami ECB interneta lapā www.ecb.europa.eu.

10 Sk. 2.1 punktu ECB 2008. gada 18. novembra Atzinumā CON/2008/70 pēc Eiropas Savienības Padomes lūguma par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 94/19/EK par noguldījumu garantiju sistēmām attiecībā uz seguma līmeni un izmaksas aizkavējumu (OV C 314, 9.12.2008., 1. lpp.); 2.1 punktu ECB 2008. gada 28. oktobra Atzinumā CON/2008/61 pēc Beļģijas finanšu ministra lūguma par priekšlikumu karaļa dekrētam, ar ko īsteno 2008. gada 15. oktobra Likumu par pasākumiem finanšu stabilitātes veicināšanai, konkrēti, nosakot valsts garantijas kredītu izsniegšanai finanšu stabilitātes kontekstā attiecībā uz noguldījumu un dažu dzīvības apdrošināšanas produktu aizsardzību, un groza 2002. gada 2. augusta Likumu par finanšu sektora un finanšu pakalpojumu pārraudzību; un 2.1 punktu ECB 2009. gada 10. marta Atzinumā CON/2009/20 pēc Kipras Centrālās bankas un Kipras Kooperatīvo sabiedrību pārraudzības un attīstības iestādes lūguma par dažiem noteikumu projektiem attiecībā uz noguldījumu garantiju sistēmu.

11 Saskaņā ar Noguldījumu garantiju likuma 2. panta 2. daļas grozījumiem, kā arī 2. panta 3. daļas un 4. daļas 2. punkta izslēgšanu.

par to paziņojot, un to dalības pamatā būs tā sauktais „papildu segums", t.i., ciktāl mītnes dalībvalsts noguldījumu garantiju sistēma nesedz visas Latvijā aizsargāto noguldījumu kategorijas vai, ja mītnes dalībvalsts garantiju sistēmas piedāvātais kompensācijas apjoms ir mazāks par Latvijas noteikumos paredzēto[12]. Lai gan šie noteikumi atbilst Direktīvas 94/19/EK 4. panta 2. punkta prasībām, tie paredz atšķirīgu pieeju attiecībā uz ES banku un ārpus ES reģistrētu banku filiālēm, kuras darbojas Latvijā. Saskaņā ar šiem noteikumiem fonds pilnībā segs ārpus ES reģistrētu kredītiestāžu filiālēs turētos garantētos noguldījumus, bet ES dalībvalstīs reģistrētu kredītiestāžu filiālēs turēto noguldījumu segumu tikai papildinās.

3.2 *Sankciju režīms*

Šis likumprojekts kopā ar spēkā esošajiem Noguldījumu garantiju likuma noteikumiem ievieš sankciju režīmu, saskaņā ar kuru fonda dalībniekiem, kas nepilda dalībai fondā noteiktās finansiālās saistības, mēnesi iepriekš izsakot brīdinājumu, var: i) atsaukt bankas licenci gadījumos, ja dalībnieki ir Latvijā reģistrētas bankas vai ārpus ES reģistrētu banku filiāles Latvijā; vai ii) izbeigt dalību fondā, ja dalībnieki ir citā dalībvalstī reģistrētu kredītiestāžu filiāles Latvijā[13]. ECB saprot, ka ierosināto sankciju noteikumu pamatā ir nodoms izveidot efektīvu sankciju sistēmu attiecībā uz visām fonda dalībnieku kategorijām. Tomēr ECB vērš FKTK uzmanību uz Direktīvas 94/19/EK 3. panta 2. un 3. punktu, kā arī 4. panta 4. punktu, kur norādīts sankciju procedūru noteikumu minimums attiecībā uz nacionālo noguldījumu sistēmu dalībniekiem, kuri neievēro noteiktās prasības[14]. ECB iesaka Noguldījumu garantiju likumu, kuru groza ar šo likumprojektu, saskaņot ar Direktīvas 94/19/EK noteikumiem, konkrēti, attiecībā uz attiecīgo uzraudzības institūciju iesaisti sankciju procedūrās un brīdināšanai nepieciešamo laiku.

3.3 *Fonda iemaksu aprēķināšana*

Ar šo likumprojektu tiek paredzēta iespēja, ka fonda dalībnieku iemaksas var diferencēt atbilstoši noteiktiem piesardzības kritērijiem, piemēram, fonda dalībnieka kapitāla pietiekamības, likviditātes un lielo riska darījumu rādītājam, kā arī kredītportfeļa kvalitātei[15]. ECB savos iepriekšējos atzinumos par nacionālo tiesību aktu projektiem, kuros piedāvātas izmaiņas iemaksu aprēķināšanā nacionālajās noguldījumu garantiju sistēmās, atzinīgi novērtēja no riska līmeņa atkarīgu iemaksu principa[16] ieviešanu, vienlaicīgi norādot, ka droši finansēšanas pasākumi ir būtiski attiecībā uz

12 Sk. Noguldījumu garantiju likuma 2. panta 2. daļas jauno 2. punktu un jauno 4.[1] daļu.

13 Sk. Noguldījumu garantiju likuma 12. panta spēkā esošo 4. un 5. daļu, kā arī jauno 6. un 7. daļu.

14 Noteikumi paredz, ka attiecīgos pasākumus, kas nodrošina prasību ievērošanu, pirmajā instancē īsteno attiecīgās iestādes mītnes valsts uzraudzības institūcija sadarbībā ar iestādes vai, attiecīgos gadījumos, tās ārvalsts filiāles nacionālo garantiju sistēmu. Tikai tad, ja pasākumi nenodrošina prasību izpildi un pēc noteiktā laikposmā, ne mazākā par 12 mēnešiem, iepriekš paziņota brīdinājuma, prasības pārkāpusī iestāde vai tās ārvalsts filiāle var tikt izslēgta no savas mītnes valsts garantiju sistēmas vai filiāles uzņēmējas valsts garantiju sistēmas papildu seguma nodrošinājuma, ja tam piekrīt attiecīgās iestādes mītnes valsts uzraudzības institūcija.

15 Sk. grozījumus Noguldījumu garantiju likuma 8. panta 2. daļā.

16 Sk. 3.2 punktu ECB 2008. gada 17. oktobra Atzinumā CON/2008/51 pēc Grieķijas Ekonomikas un finanšu ministrijas lūguma par tiesību akta projektu, cita starpā, saistībā ar „Kredītiestāžu noguldītāju un ieguldītāju kompensācijas fonda izveidi".

sistēmu efektivitāti un sabiedrības uzticības saglabāšanu banku sistēmai[17]. Pašlaik Direktīva 94/19/EK neparedz metodes noguldījumu garantiju sistēmu finansēšanai, ja: i) finansēšanas izmaksas pamatā sedz pašas kredītiestādes; ii) sistēmas finansēšanas jauda ir proporcionāla kredītiestāžu saistībām; un iii) no tās necieš attiecīgās dalībvalsts banku sistēmas stabilitāte[18]. Tomēr ar Direktīvu 2009/14/EK ir paredzēts, ka līdz 2009. gada 31. decembrim Eiropas Komisijai ir jāsniedz ziņojums, cita starpā, par noguldījumu garantiju sistēmu finansēšanas mehānismu saskaņošanu un no riska līmeņa atkarīgu iemaksu modeļu ieviešanu[19]. Veicot jebkādas izmaiņas valsts tiesību aktos, kas nosaka nacionālās noguldījumu garantiju sistēmu darbību, būs jāņem vērā Kopienas līmenī iesāktais darbs.

3.4 *Garantēto noguldījumu izmaksu aizkavējumu samazināšana*

Kā norādīts iepriekšējos ECB atzinumos[20], aizkavējumu samazināšana, veicot garantēto noguldījumu izmaksas, var stiprināt noguldītāju uzticību un būt izšķirošais faktors noguldījumu garantiju sistēmu efektivitātē. Tajā pašā laikā ir būtiski īstenot pragmatisku pieeju izmaksu kavējumu samazināšanai, tādējādi saglabājot uzticību šīm noguldījumu garantiju sistēmām. Turklāt ir svarīgi izveidot efektīvas procedūras prasījumu pārbaudei un kompensāciju izmaksai noguldītājiem, kā arī lai nodrošinātu pietiekoša finansējuma pieejamību. ECB atbalsta likumprojekta nolūku nodrošināt ātri izpildāmas izmaksu procedūras, konkrēti, uzliekot par pienākumu fonda dalībniekiem ik dienu atjaunināt noguldītāju, kuri tiesīgi saņemt kompensāciju, un garantēto noguldījumu apjomu sarakstus[21]. Šādi pasākumi atbilst Direktīvas 2009/14/EK mērķiem, kuri nosaka, ka dalībvalstīm ir jācenšas nodrošināt banku pakalpojumu nepārtrauktību, īpaši finanšu krīzes apstākļos[22].

3.5 *Garantēto noguldījumu maksājumi, izmantojot komerciālās kredītiestādes*

Noguldījumu garantiju likuma 20. panta jaunajā 1.–4. daļā ir paredzēta iespēja, ka garantēto noguldījumu izmaksu var veikt: i) izmantojot vienu vai vairākas komerciālās kredītiestādes vai ii) garantēto noguldījumu garantētās atlīdzības apmērā nododot citai kredītiestādei. Likumprojektā nav precizēti kritēriji, kā jāizraugās kredītiestādes, kuras atbildēs par izmaksu procedūrām, un nav sīki izklāstīti šādu kredītiestāžu uzdevumi vai to atbildība. Šajā kontekstā ECB atsaucas uz 10. panta 1. punktu Direktīvā 94/19/EK[23], kurā paredzēts, ka noguldījumu garantiju sistēmām ir jāspēj apmaksāt pienācīgi pamatotus noguldītāju prasījumus par nepieejamiem noguldījumiem. Tas nozīmē, ka pirmām kārtām tā ir nacionālās noguldījumu garantiju sistēmas atbildība nodrošināt, lai garantētie noguldījumi paredzētajā kārtībā un laikā būtu pieejami noguldītājiem, kuri tiesīgi saņemt

17 Sk. 2.5 punktu ECB 2007. gada 27. augusta Atzinumā CON/2007/26 pēc Polijas finanšu ministra lūguma par tiesību akta projektu, ar ko izdara grozījumus Likumā par banku garantiju fondu; sk. arī *Financial Stability Forum, 'Guidance for Developing Effective Deposit Insurance Systems',* 2001. gada septembris, V.4. punkts („Finansēšanas pasākumi"), 26.lpp.

18 Skatīt Direktīvas 94/19/EK 23. apsvērumu.

19 Sk. Direktīvas 94/19/EK 12. panta 1. punktu, kurā grozījumi izdarīti ar Direktīvas 2009/14/EK 1. panta 7. punktu.

20 Sk. Atzinuma CON/2008/70 2.2 punktu un Atzinuma CON/2009/20 2.2 punktu.

21 Sk. Noguldījumu garantiju likuma jauno 13^1. pantu.

22 Skatīt Direktīvas 2009/14/EK 13. apsvērumu.

23 Kurā grozījumi izdarīti ar Direktīvas 2009/14/EK 1. panta 6. punktu.

kompensāciju, neatkarīgi no izvēlētās izmaksu sistēmas. Tādēļ ir svarīgi precizēt iepriekš minētos ierosināto noteikumu elementus, īpaši tāpēc, lai nodrošinātu, ka izvēlētajai kredītiestādei ir pieejami resursi pietiekamā apjomā, lai veiktu noguldījumu garantiju sistēmas maksājumus paredzētajā kārtībā un laikā. Turklāt izraudzīto komerciālo kredītiestāžu atbildībai ir jāaprobežojas ar garantēto noguldījumu tehnisku izmaksāšanu, neietverot prasītāja tiesību saņemt maksājumu pārbaudi, jo par to atbild nacionālā noguldījumu garantiju sistēma.

3.6 Kopumā komerciālās kredītiestādes izraudzīšanās par maksājuma administratoru var būt par pamatu bažām saistībā ar konkurences kropļojumu un morālā kaitējuma jautājumiem, kā arī saistībā ar jautājumiem par potenciālo saspīlējuma pieaugumu likviditātes sadales jomā. Konkrēti, ja kāda komerciālā kredītiestāde jau iepriekš ir bijusi izraudzīta šai darbībai, tas var tikt uztverts kā valsts garantija šīs kredītiestādes dzīvotspējai. Līdzīgas bažas var attiecināt uz alternatīvo risinājumu saskaņā ar Noguldījumu garantiju likuma 20. panta 1.daļas 2. punktu, saskaņā ar kuru pakalpojumu nodrošinātāja kredītiestāde praktiski var iegūt klientu kontus no iestādes, saistībā ar kuru ir aktivizēti noguldījumu garantiju maksājumi. Ņemot vērā iepriekš minēto, ECB iesaka stiprināt paša fonda tehniskās iespējas, nevis izvēlēties pagaidu ārpakalpojumu risinājumus kā galveno metodi atbilstošai garantēto noguldījumu maksājumu organizēšanai[24].

Šo atzinumu publicēs ECB interneta lapā.

Frankfurtē pie Mainas 2009. gada 26. martā

[parakstīts]

ECB prezidents

Jean-Claude TRICHET

24 Sk. ECB atzinumus pašreizējās finanšu krīzes kontekstā, kuros tiek uzsvērta vajadzība aizsargāt esošo nacionālo noguldījumu garantiju sistēmu operatīvo rīcībspēju; sk. 3.10 punktu ECB 2008. gada 15. oktobra Atzinumā CON/2008/48 pēc Īrijas finanšu ministra lūguma par kredītiestāžu (finansiālā atbalsta) sistēmas 2008. gada projektu; un 2.2 punktu ECB 2008. gada 17. novembra Atzinumā CON/2008/69 pēc Īrijas finanšu ministra lūguma par finanšu pakalpojumu (noguldījumu garantijas sistēmas) 2008. gada likumprojektu.